

วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

เป็นพระอารามหลวงชั้นโทชนิดวรวิหาร ฝ่ายมหานิกายผู้สร้างวัดนี้คือ สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาประยุรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) ที่เรียกว่า สมเด็จเจ้าพระยาองค์ใหญ่ เมื่อยังเป็นเจ้าพระยาพระคลัง ว่าที่พระคลังและว่าที่สมุหพระกลาโหมด้วยอุทิศที่สวนกาแฟสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.2371 ถวายเป็นพระอารามหลวงในรัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานนามวัดว่า "วัดประยุรวงศาวาส" และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา มีเนื้อที่กว้าง 28 เมตร ยาว 35 เมตรด้วย ในการฉลองวัดประยุรวงศ์ เมื่อวันที่ 13 มกราคม พ.ศ.2379 ซึ่งชาวบ้านเรียกกันว่า "วัดรั้วเหล็ก" เพราะมีรั้วเหล็กแฉกล้อมเป็นกำแพงอยู่ตอนหน้าพระอุโบสถ วิหารและศาลาการเปรียญรั้วเหล็กสูง 3 ศอกเศษ ทำเป็นรูปอาวุธ คือ หอก ดาบ และขวาน มีสีฐานเป็นกำแพงและซุ้มประตูเล็กๆ เป็นตอนๆ รั้วเหล็กนี้ สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาประยุรวงศ์สั่งมาจากประเทศอังกฤษ เพื่อทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจะได้ใช้ล้อมเป็นกำแพงในพระราชวังแต่ไม่ทรงโปรด จึงขอรับพระราชทานมาใช้ล้อมเป็นกำแพงในวัด

โดยเอาน้ำตาลทรายแลกทำสัญญากันว่า เหล็กหนักเท่าใด น้ำตาลทรายก็หนักเท่านั้น

ปูชนียวัตถุสำคัญของวัด

พระอุโบสถ เป็นแบบสถาปัตยกรรม โครงสร้างก่ออิฐถือปูน มีลวดลายหน้าบัน หลังคามุงกระเบื้องเคลือบ มีเสาสี่เหลี่ยมแข็งแรง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเคยเสด็จมาพระราชทานผ้าพระกฐินมีพระบรมราชโองการตรัสแนะนำว่า เสาภายในพระอุโบสถห่างนักแล้วอันตราย สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ จึงก่อสร้างในพระอุโบสถเดิมข้างละ 2 ต้น

พระประธานในพระอุโบสถ เป็นพระพุทธรูปหล่อปางมารวิชัย หน้าตัก ตามพระราชนิยามกว้าง 199 เมตร ไหล่กว้าง 1.25 เมตร สูงประมาณ 2.59 เมตร สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ให้หล่อขึ้น เพื่อเป็นพระประธานในพระอุโบสถ

พระวิหาร มีขนาดใหญ่ลักษณะใกล้เคียงกับพระอุโบสถ เป็นที่ประดิษฐานของ"**พระพุทธรุคาน้อย**" พระพุทธรูปปางมารวิชัย ซึ่งได้มาจากสุโขทัย เมื่อพ.ศ.2374 มีหน้าตักกว้าง 425 เมตร ไหล่กว้าง 1.83 เมตร สูง 560 เมตร

พระเจดีย์ พระเจดีย์องค์ใหญ่สูง 60.525 เมตร ฐานล่างรอบนอกโดยรอบ 50 เมตรมีช่องดูหา 55 ช่องข้างบนมีพระเจดีย์องค์เล็กเรียงกันเป็นลำดับ 18 องค์ เว้นด้านหน้าด้านหน้ามีมุขและประตูทางเข้า ส่วนในมีชานเดินได้

โดยรอบกว้าง 2 วา 2 ศอก (5 เมตร) พ.ศ.2414 ปีมะเมถุกสายฟ้าฟาดครั้งหนึ่ง ยอดพระเจดีย์ใหญ่หัก ต่อมาก็ถูกอีกจึงได้ซ่อมเมื่อ พ.ศ.2461 ยุคพระเทพโมลี (อยู่) เป็นเจ้าอาวาส

ศาลาการเปรียญ หลังเดิมได้ถูกถูกระเบิดในสงครามครั้งที่ 2 จึงสร้างขึ้นใหม่เป็น 2 ชั้น ภูเขา ภายในภูเขามีสุนัขยิววัตถุ เช่นพระพุทธรูปปางสำเร็จ พระอิริยาบถต่าง ๆ คือ นอน นั่ง และมีพระแท่นศิลาจำลอง เป็นต้น

บริเวณภูเขาติดอยู่กับกำแพงวัด 2 ด้าน คือ ด้านเหนือและด้านตะวันออก ยาว 48 เมตร ส่วนในมีสระน้ำล้อมรอบ ริมสระมีศาลาเป็นตอนไปโดยรอบ นับทั้งศาลาและมณฑป ที่เจ้าพระยาภาสกรวงศ์สร้างเพิ่มเติม เป็นศาลา 8 หลังวิหาร 1 หลัง มณฑป 1 หลัง สำหรับนั่งพักบ้าง ประดิษฐานพระพุทธรูป บ้าง ศาลาด้านตะวันออกประดิษฐานพระแท่นศิลาจำลอง กลางสระมีภูเขาก่อ ด้วยศิลามีถ้ำและคูหา มีทางน้ำเดินลอดใต้เข้าไปได้ บนยอดเขามีพระสถูป หล่อด้วยทองเหลือง ลงรักปิดทอง บรรจุพระพุทธรูปไว้ในนั้น และมีวิหารเล็ก บนนั้น 1 หลัง หอระฆัง ตั้งอยู่คั่นหน้าโรงเรียนส่งเสริมพระพุทธศาสนา

พระสถูป ตั้งอยู่ข้างหอระฆัง ที่ฐานยกพื้นสูง ทำเป็นอนุสรณ์ที่อยู่ของ อาจารย์แก้ว อาจารย์สอนหนังสือไทย และมีความรู้ทางโหราศาสตร์เป็นพิเศษ

สถานที่ตั้ง ถนนประชาธิปไตย แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600 (ไหว้พระขอพร 99 วัด, 2546, น.176-178)

ที่มา : ไหว้พระขอพร 99 วัด. (2546). กรุงเทพฯ : วันเวิลด์. เลขหน้า 176-178.